

Komentarz

Krzysztof Franciszek SYMELA

Nowe impulsy dla rozwoju edukacji pozaformalnej, kształcenia ustawicznego i wyższego

W świecie niespotykanej dotąd globalnej konkurencji, dynamicznego postępu technicznego, globalnych i krajowych standardów regulacyjnych, wzrostu mobilności ludności oraz stałego tworzenia nowych miejsc pracy nie powinno zaskakiwać wprowadzanie nowych rozwiązań w systemach edukacji. O ile edukacja formalna stanowi fundament przygotowania człowieka do życia w społeczeństwie, to naturalnym ciągiem dalszym jest oferta usług edukacji pozaformalnej, która szybciej i bardziej elastycznie powinna reagować na potrzeby rozwoju jednostki, gospodarki i rynku pracy.

Warto również zauważyć, że edukacja pozaformalna nie jest już wyłączną domeną krajowych systemów kształcenia i szkolenia. W obszarze tym pojawili się nowi aktorzy jak chociażby międzynarodowe i krajowe organizacje branżowe/sektorowe, agencje wielostronne, przedsiębiorstwa wielonarodowe, zmieniając sposoby przekazywania, pozyskiwania i oceniania umiejętności wymaganych w danym środowisku.

To, że żyjemy, pracujemy i uczymy się, będąc jednocześnie użytkownikami tych prostych i bardziej zaawansowanych produktów i usług ery cyfrowej, jest niezaprzeczalnym faktem. Aby jednak efektywnie z nich korzystać, potrzebna jest nam odpowiednia wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne, czyli wszystko to, co obecnie nazywamy „efektami uczenia się”. To właśnie efekty uczenia się wyznaczyły nowy paradygmat w reformowaniu systemów edukacji i w opisywaniu kwalifikacji. Proces ten został zainicjowany wprowadzeniem Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 stycznia 2008 r. w sprawie ustanowienia Europejskich Ram Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie. Przyjęta w Zaleceniu struktura 8 poziomów kwalifikacji stanowiła układ odniesienia dla tworzenia krajowych ram kwalifikacji, czego przykładem jest Polska Rama Kwalifikacji i powiązany z nią Zintegrowany System Kwalifikacji przyjęty w Polsce Ustawą z 22 grudnia 2015 r. Zgodnie z zapisami ustawy kwalifikacje możemy zdobywać, uczestnicząc w różnych formach edukacji formalnej,

pozaformalnej i uczeniu się nieformalnym. Jest to bardzo słuszne i racjonalne założenie, które wymaga jednak wprowadzenia nowych rozwiązań oraz narzędzi w działalności podmiotów uczestniczących w procesach nabywania i potwierdzania kwalifikacji pełnych, cząstkowych, rynkowych i uregulowanych.

W obecnym numerze możemy doszukać się odpowiedzi na istotne dla rozwoju edukacji formalnej i pozaformalnej pytania:

- *Czy i w jakim zakresie społeczeństwo europejskie korzysta z dobrodziejstw idei uczenia się przez całe życie, która jest nieodłącznym elementem współczesnego kształcenia ustawicznego?*
- *W jaki sposób można przekazać pracownikom (w tym również nauczycielom) niezbędną wiedzę i umiejętności potrzebne do szybkiego przystosowania się do zmian w społeczeństwie, gospodarce i na rynku pracy, który przecież nigdy nie stoi w miejscu?*
- *Czy istnieje potrzeba „urealnienia” edukacji wyższej z perspektywy jej dostawców i odbiorców oraz w jakim kierunku powinien zmierzać współczesny model szkoły wyższej?*

W rozdziale *Edukacja dorosłych w Polsce i na świecie* autorzy skoncentrowali się między innymi na analizie sektora edukacji pozaformalnej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwiązań oraz tendencji i praktyk w Polsce i Niemczech. Wypowiedzieli się również na temat nowego dokumentu Komisji Europejskiej „*Skills Development and Employability in Europe: The New Skills Agenda*” i dziesięciu obszarów problemowych w nim zawartych. Mamy tutaj także odpowiedzi na ważne pytania dotyczące specyfiki współczesnego kształcenia ustawicznego. Zostały one postawione w badaniach jakościowych prowadzonych z udziałem osób z wyższym wykształceniem w przedziale wiekowym 28–38 lat. Natomiast edukacja pozaformalna dotycząca podnoszenia jakości szkoleń i kompetencji zawodowych pracowników w obszarze gospodarki odpadami została mocno zaakcentowana przez pryzmat doświadczeń szwedzkich, niemieckich, portugalskich i polskich.

W rozdziale *Rozwój kompetencji zawodowych nauczycieli* proponujemy artykuły wskazujące na to, że kształcenie permanentne musi być wpisane w rozwój zawodowy tej grupy pracowników, podobnie jak korzystanie z rozwiązań dydaktyki cyfrowej. Nowym wyzwaniem dla doskonalenia kompetencji nauczycieli jest ich udział w edukacji ekologicznej, która jest fundamentem zrównoważonego rozwoju. Niezmiernie inspirujące dla doskonalenia jakości warsztatu pracy nauczyciela są treści artykułów poświęconych prezentacji wyników badań dotyczących: inteligencji emocjonalnej młodych pedagogów specjalnych, kompetencji społecznych dyrektorów szkół oraz zagrożeń patologiami społecznymi młodzieży w Polsce i Wielkiej Brytanii.

W artykułach zamieszczonych w rozdziale *Szkolnictwo wyższe w rozwoju* autorzy dokonali między innymi próby oceny kształcenia akademickiego z perspektywy studentów, którzy również wypowiedzieli się, na ile są gotowi do uczenia się i radzenia sobie z trudnościami. Natomiast interesujący wymiar poznawczy jest zawarty w artykule będącym efektem przeprowadzonych badań dotyczących relacji studiowania z sytuacją zawodową studentów studiów niestacjonarnych.

Zachęcam także do lektury artykułów poświęconych umiędzynarodowianiu kształcenia w szkole wyższej, jak również spojrzenia na model kształcenia w technicznych szkołach wyższych odwołujący się do prakseologii, czyli nauki o skutecznym działaniu, do której w warunkach polskich mocno zachęcał Tadeusz Kotarbiński.

Czytelnikom i entuzjastom Edukacji Ustawicznej Dorosłych pragnę również zarekomendować recenzję książki „Nowy leksykon profesjologiczny” pod redakcją Kazimierza M. Czarneckiego, Bogusława Pietrlewicza i Piotra Kowalika, która ukazała się nakładem Wydawnictwa Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu.

New impulses for the development of non-formal education, lifelong learning and higher education

In the world of unprecedented global competition, dynamic technical progress, global and national regulatory standards, increased mobility of the population and continuous job creation, it should not surprise the introduction of new solutions in educational systems.

Non-formal education is no longer the exclusive domain of national educational and training systems. New players such as international and national industry / sectoral organizations, multilateral agencies and multinational companies have emerged in this area.

In this issue we can find answers important for the development of formal and non-formal education:

- *To what extent does European society benefit from the benefits of lifelong learning, which is an integral part of modern lifelong learning?*
- *How can the knowledge and skills, needed to adapt quickly to the changes in the society, economy and the labour market which never stands still, be transferred to employees (including teachers)?*
- *Is there a need to make higher education “more realistic” from the perspective of its suppliers and receivers, and at what direction should the current model of higher education be aimed?*

The fact that we live, work and learn while being the users of these simple and more advanced digital products and services is undeniable. However, in order to use them effectively, we need adequate knowledge, skills and social competences, that is, what we now call "learning outcomes". It is the learning outcomes that have set a new paradigm in reforming educational systems and in describing qualifications.

In the chapter *Adult Education in Poland and in the world*, the authors focused, among other on the analysis of the non-formal education sector, with particular emphasis on solutions and trends and practices in Poland and Germany, new document of the European Commission “Skills Development and Employability in Europe: The

New Skills Agenda”, continuing education as well as the issue of improving professional skills of employees in waste management area that was strongly emphasized by the experiences from Sweden, Germany, Portugal and Poland.

In the chapter *Developing the professional competence of teachers* we propose articles showing that continuing education must be included in the professional development of this group of employees, as well as the use of digital didactic solutions.

In articles included in the chapter *The development of Higher Education*, the authors made, among others, an attempt to evaluate academic education from the perspective of students.

I also encourage you to read articles devoted to the internationalization of higher education as well as to look at the model of education in higher technical schools, which refers to praxeology, i.e. the science of effective action, which was strongly encouraged in Poland by Tadeusz Kotarbiński.

For readers and enthusiasts of the Polish Journal of Continuing Education I would also like to recommend a review of the book "New Lexicon of Professiology" edited by Kazimierz M. Czarnecki, Bogusław Pietrulewicz and Piotr Kowalski, published by the printing house of the Higher School of Humanitas in Sosnowiec.

Krzysztof Symela